

**ZAŠTITA
UZBUNJIVAČA I
NAUČNOG
INTEGRITETA**

Zaštita uzbunjivača i naučnog integriteta

Korupcija pretila da će smanjiti efikasnost mera hitnog reagovanja, kao što su državni paketi pomoći i hitne nabavke medicinske opreme. Vlade takođe, u svojoj nameri da što brže obezbede neophodne zalihe, zaobilaze teško dostignute standarde transparentnosti. Imajući to u vidu, zaštita uzbunjivača je važnija nego ikad ranije kako bi se osigurala efikasna i etička upotreba državnih sredstava za formulisanje odgovora na krizu. Slično tome, održavanje integriteta naučnog procesa je od presudnog značaja za osiguravanje precizne zdravstvene politike i snažnog poverenja javnosti u vladine istraživačke napore. Stoga je primena principa otvorene uprave u zaštiti uzbunjivača i naučnog integriteta neophodna za efikasno uspostavljanje ravnoteže između brzih i efikasnih mera za reagovanje na pandemiju.

Mere otvorenog odgovora koje se odnose na zaštitu uzbunjivača podrazumevaju:

- Anonimne kanale za prijavljivanje slučajeva, a posebno u oblastima visokog rizika u odgovoru na pandemiju, kao što je nabavka lekova (interne i eksterne telefonske linije, internet portali ili službenici koji prate poštovanje zakona);
- Transparentne propise i mehanizme koji uzbunjivače štite na jasan, transparentan, primenjiv način i blagovremeno;
- Pristup pravdi: potrebno je osigurati da su osobe koje prijavljuju neregularnosti zaštićene zakonom i da imaju pristup pravnim lekovima i zastupanju.
- Redovno učešće uzbunjivača u preduzetim istragama i obaveštavanje o njihovom napretku i ishodu;
- Parlamentarni nadzor: Parlamentarna vlast treba da koristi svoja ovlašćenja za nadgledanje i obezbeđivanje redovnog praćenja zaštite uzbunjivača i pitanja naučnog integriteta posebno vezana za COVID-19.
- Obim zaštite uzbunjivača treba da se odnosi na što širu zaštitu pojedinaca (svedoka, zaposlenih u privatnom sektoru, građana, izvođača radova, medicinskih radnika i novinara), široku definiciju zloupotrebe, zaštitu od svih oblika odmazde; uzbunjivači treba da budu zaštićeni od direktnih, indirektnih i budućih posledica, kao i građanskih tužbi i krivičnog gonjenja, a trebalo bi razmotriti dodatnu zaštitu zasnovanu na rodu.

Mere otvorenog odgovora koje se odnose na stručni i naučni integritet

podrazumevaju:

- Osiguravanje zabrane uticaja politike na stručnu javnost koja istražuje uticaj i posledice krize.
- Otvorenu komunikaciju stručnjaka i naučnika sa javnošću
- Slobodu govora za stručnjake i naučnike
- Nezavisni nadzor od strane zakonodavne vlasti i sudova (posebno u slučaju preispitivanja navoda o nedoličnom ponašanju tokom stručnih istraživanja, uključujući slučajeve izmišljanja, falsifikovanja i plagijarizma.
- Prava uzbunjivača u stručnoj i naučnoj zajednici su posebno važna tokom krize javnog zdravlja, te je neophodno osigurati da istražni procesi budu pravični, sveobuhvatni i brzi.

Primena mera za oporavak i sprovođenje reformskih procesa, kada je reč o zaštiti uzbunjavača, treba da obuhvati:

- Redovno objavljivanje podataka i informacija u vezi sa obelodanjivanjem tvrdnji uzbunjivača, kao što su broj slučajeva, ishod i učestalost takvih postupka.
- Osnivanje nezavisnog tela koje bi imalo ovlašćenja da istražuje slučajeve odmazde i nepravilnih istraga, određuje sankcije, ali i daje smernica za korišćenje mehanizama za prijavljivanje.

Primena mera za oporavak i sprovođenje reformskih procesa treba da obuhvati i:

- Obučavanje stručnjaka i naučnika o složenim naučnim metodama, odgovarajućem eksperimentalnom dizajnu i statistikama, odgovornim istraživačkim praksama i komunikacijskim veštinama koje odražavaju naučni integritet.
- Uspostavljanje otvorene nauke u oblasti istraživanja uticaja i posledica krize kao standardnog operativnog postupka i promovisanje obnovljivost istraživanja putem transparentnosti.
- Sprovođenje stručnih analiza u cilju ispravljanje i / ili povlačenja objavljenih materijala.
- Definisane strogih i sveobuhvatnih kriterijuma za ocenjivanje koji prepoznaju i nagrađuju najviše standarde integriteta u naučnom istraživanju.

Primeri dobre prakse: U SAD je kreirana internet platforma putem koje naučnici odgovaraju na pitanja javnosti o COVID-19. Brazil: Brazilski institut za informacije u nauci i tehnologiji pripremio je katalog naučnih izveštaja, podataka i članaka koji se odnose COVID-19.

